Wilrica Nieuws

Dec 2020 — jaargang 4 — nr. 4

KRING VOOR HEEMKUNDE WILRICA

De voorzitter en bestuursleden van de Kring voor Heemkunde Wilrica wensen u, ondanks deze barre tijden, prettige feestdagen maar vooral een vreugdevol en hoopvol

2021

Onze erevoorzitter is niet meer

Vorige maand namen we afscheid van onze erevoorzitter Josepha Velge (°1937 - +2020). Een ongelukkige val in haar serviceflat deed haar in het ziekenhuis belanden waar Covid-besmetting werd vastgesteld. Op 4 november is zij aan deze wereldwijde vernietigende pandemie overleden.

José was een van de oudste bestuursleden van Wilrica, en niet alleen in leeftijd. Begin jaren '80 trad ze toe tot het bestuur van onze heemkring en ontpopte zich al vlug tot een bezige bij. In 1996 volgde ze stichter Jos De Ridder op als voorzitter.

Voorwaar geen eenvoudige taak die zij vijftien jaar lang, met een eigen stijl, naar ieders voldoening volbracht. Ze bracht vele uren door in het documentatiecentrum op de kasteelzolder van Steytelinck. Meerdere dagen per week stond zij paraat om belangstellenden in heemkunde en ook studenten bij hun zoektocht naar een facet uit het Wilrijkse verleden te begeleiden. Zij stelde talloze fotoboeken samen en archiveerde krantenknipsels. En altijd stond de koffie klaar.

José zette haar schouders onder de organisatie van tal van Wilrica-activiteiten en werd daarbij steeds bijgestaan

door wijlen haar echtgenoot Jean Poels. Een onafscheidelijk vastberaden duo.

Uit respect voor de jaren van constructieve samenwerking, besliste het bestuur van Wilrica in 2018 unaniem aan José de titel van erevoorzitter toe te kennen.
Hugo Cassauwers, voorzitter KvH Wilrica vzw.

Het meisje op de tank

De recente jaren werd José's socio-culturele bewogenheid in Wilrijk ondergesneeuwd door een foto over de bevrijding van Antwerpen waarop zij zichzelf herkende. Het verhaal van het *kusmeisje* ging via nationale geschreven pers en media het land rond. Weliswaar genoegzaam bekend maar uit eerbetoon aan onze erevoorzitster, geven wij nogmaals het verhaal van haar bevrijdingsmoment.

4 september 1944 – Ze was zeven en woonde in Deurne toen haar vader haar in volle bevrijdingseuforie meetroonde naar het Antwerpse stadscentrum om daar, samen met een dolenthousiaste menigte, de geallieerde bevrijdingstroepen toe te juichen.
José Velge herinnerde het zich nog alsof het gisteren was:
"Niet te verwonderen dat ik dat mij nog levendig herinner" zei zij zelf. *"Ik stond met open mond en al wuivend toe te kijken naar die grote pantservoertuigen die de stad binnenrolden, toen ik plots op een tank werd gehesen en een Britse soldaat mij vol op de mond een kus gaf. Als een 'blozend kriekske' viel ik nadien terug in de armen van mijn lachende vader."*
José was zich er niet van bewust dat die kusscéne in beeld was gebracht totdat zij op een tentoonstelling over de Bevrijding die foto tegenkwam.
"Ik heb daar verder nooit veel aandacht aan besteed" vertelde zij verder *"totdat ik, bij verhuisvoorbereidingen bij mij thuis, in een boekje de foto herontdekte. Ik vertelde het verhaal aan een vriend-historicus die er prompt mee naar de krant liep en een paginagroot verslag was het resultaat".*
Meteen was ook een "mysterie" opgelost want tot voor kort wist niemand wie dat was "dat meisje op de tank" (gvn).

Karel Ooms en de binding met Wilrijk

Van Luc Damen, voorzitter van de Heemkundige Kring De Griffioen uit Dessel, ontvingen wij enkele mooie herkenbare foto's over de begrafenis van kunstschilder Karel Ooms in maart 1900 in Wilrijk. Waarom werd deze naar Antwerpen uitgeweken Desselaar in Wilrijk begraven? We zochten het uit.

De Karel Oomsstraat is een van de invalswegen naar Wilrijk, gelegen tussen de Jan Van Rijswijcklaan en de Desguinlei. In de 19de eeuw maakte deze straat deel uit van de Warandestraat waar de herenwoning van Edith Van Eersel was gevestigd. Door haar toedoen werd een gedeelte van deze Warandestraat in 1911 hernoemd tot de Karel Oomsstraat.

Wie was Karel Ooms?

Karel Ooms werd in 1845 in Dessel geboren en al op jonge leeftijd merkte men in de lagere school zijn tekentalent op. Met de financiële steun vanuit zijn woonplaats en de introductie en steun van provinciegouverneur Teichmann, werd Karel op zijn 12 jaar ingeschreven in de Antwerpse Academie voor Schone Kunsten. Het was de hoofdbestuurder Nicaise De Keyser (1813-1887) zelf die Karel onder zijn hoede nam.

Op zijn 20 jaar werd hij uitgeroepen tot Laureaat van de Academie. Een (nu nog steeds) prestigieuze bekroning die in Dessel niet ongemerkt voorbijging, waar hij feestelijk door het gemeentebestuur en de bevolking werd ontvangen. [1]

In 1871 vestigde Karel zich als zelfstandig kunstenaar in Antwerpen. Vandaag de dag is hij nog amper bekend, maar in die tijd was hij niet enkel een lokaal talent maar behaalde ook verschillende internationale prijzen.

Karel interesseerde zich uitdrukkelijk voor het historische genre. Hij werd een veel gevraagd portret- en landschapsschilder en een graag geziene gast bij zijn opdrachtgevers in de Antwerpse kunstminnende, aristocratische kringen.

Op zijn 52ste was hij nog steeds vrijgezel toen hij kennis maakte met Edith Van Eersel, een rijke kunstminnende dame en weduwe van Emile August della Faille.

Na het overlijden van zijn ouders, die begraven werden in een grafkelder naast de Sint-Bavokerk, erfde Emile August het Wilrijkse kasteel Den Brandt en ging er wonen met Edith. Zij hadden samen een zoon Maurice die jong gestorven is en werd bijgeplaatst in deze familiekelder. Tijdens een wandeling op zijn domein Den Brandt in 1890 werd hij getroffen door een hartaanval en overleed ter plaatse.

Karel Ooms was al enkele jaren de familieschilder van de della Failles[2]. In 1897 huwde hij met de vier jaar oudere Edith, weduwe della Faille.

Wegens de hartproblemen van Karel Ooms verhuisde het echtpaar naar Cannes waar Edith's villa stond. Hij stierf aldaar op 55-jarige leeftijd op 18 maart 1900.

De belangstelling bij de dood van Karel Ooms was zeer groot.

De pers en de collega-kunstenaars waren evenwel niet altijd lovend over zijn oeuvre,

niettegenstaande hij verschillende topwerken heeft geschilderd waaronder "De Verboden Lezing" die velen van ons nog kennen van de koekjesdozen[3].

Ten grave gedragen in Wilrijk

Karel Ooms had zijn schildersatelier in de buurt van de Academie en woonde op diverse adressen in het Antwerpse stadscentrum voor zijn huwelijk. Bij zijn overlijden was hij officieel ingeschreven in het imposante landhuis van zijn echtgenote in de Warandestraat.
De kerkelijke begrafenisplechtigheid op 27 maart 1900 had plaats in de Sint-Laurentiuskerk, (Van Schoonbekestraat/Markgravelei).

De teraardebestelling gebeurde op de begraafplaats van Wilrijk, gelegen aan de Jules Moretuslei en de Kerkhofstraat.
Ongetwijfeld heeft weduwe Edith Van Eersel een rol gespeeld in de keuze van de Wilrijkse begraafplaats als laatste rustplaats voor Karel en zichzelf.
Dit "Nieuwe Kerkhof" werd opengesteld op 1 januari 1890. Het kerkhof rond de Sint-Bavokerk, waar haar zoon Maurice, haar schoonouders della Faille, en andere familieleden hun laatste rustplaats hadden, werd niet meer gebruikt.

De lokale overheid had de gronden van het "Nieuwe Kerkhof" in 1887 van de familie della Faille gekocht[4]. In die periode was het de christelijke overtuiging dat, als families dicht bij elkaar werden begraven, ze bij de opstanding van de doden elkaar zouden weerzien.

De lijkstoet van Karel Ooms vertrok vanuit het Kasteel Steytelinck, langs de achterzijde van de Sint-Bavokerk, op weg naar het Nieuw Kerkhof (het huidige begraafpark Moretus) in de Kerkhofstraat. Volgens de uitdrukkelijke wens van de kunstenaar mochten er *"geen bloemen, noch kransen gebracht worden"*[5].

We zien op de foto's dat enkel mannen de lijkkist volgen. Algemeen, en vooral bij de burgerij en de adel, volgden enkel de mannen de lijkkist naar de begraafplaats. De vrouwen bleven achter in de kerk of gingen naar de plaats waar de koffietafel plaats vond.[6]

Waarom de stoet vanuit Steytelinck vertrok is nog niet achterhaald. Vermoedelijk had weduwe Edith Van Eersel een goede band met de toenmalige bewoonster van het kasteel, Louise Moretus-de Theux. De Wilrijkse adel was immers een gemeenschap waar iedereen iedereen kende.

Op de foto zien we dat E.H. Finoulst, pastoor van de Sint-Bavoparochie, de laatste rustplaats van de afgestorvene zegent met de afscheidsrituelen. De man in uniform uiterst rechts is Angelus Wouters, de kerkelijke ordebewaker, in de volksmond de "Suisse" genoemd.
De begrafenis van Karel Ooms ging in Wilrijk niet onopgemerkt voorbij. Alleszins niet bij de molenaars die de wieken van hun molens in "rouwstand" hadden gezet, waarbij de bovenste wiek symbolisch net voorbij 12 uur staat. (zie achtergrond)
In 1921 bij het overlijden van Edith van Eersel werd zij hier eveneens begraven.
De grafsteen van Karel Ooms (1845-1900) en Edith Van Eersel (1841-1921) was gedekt door gevelde kruisen, zoals veel grafmonumenten in Zuid-Frankrijk uitgevoerd werden.
Op 1 april 1967 werd deze begraafplaats gesloten voor alle ter aarde bestellingen.
In de daaropvolgende jaren werden vele grafmonumenten en familiegrafkelders ontruimd, afgebroken en/of elders herbegraven, ook die van de Karel en Edith Ooms-della Faille (jdm).

Een uitgebreider relaas (met meer foto's) over Karel Ooms en deze Wilrijkse binding kan men lezen op onze website: https://www.wilrica.be/karel-ooms-en-de-binding-met-wilrijk/

1. Taxandria 1939-1, blz. 24 waar auteur Kan. J.E. Janssen verwijst naar "Verslag der Feesten van Desschel, gegeven bij de bekrooning des Heeren Karel Ooms", Herenthals, V.J. Du Moulin, 1865
2. Geschiedenis van Wilrijk, Prof. Robert Van Passen, 1982, blz. 698
3. Afbeelding "de Verboden Lezing" Karel Ooms, Public domain, via Wikimedia Commons$
4. Geschiedenis van Wilrijk ,Prof. Robert Van Passen, 1982, blz. 535
5. Tijdschrift Taxandria 1939-1, blz. 35, Kan. J.E. Janssen
6. Ben Hartman, http://www.benhartman.nl/begrafenisrituelen/de-lijkstoet/ en Jef de Jager https://www.jefdejager.nl/dood.php

Wilryck, met y en ck

Aertselaer, Contich, Hemixem, Wilryck …. *"Sedert drie volle jaren wordt er in de Vlaamsche intellectueele wereld met kracht voor geijverd opdat eindelijk het vraagstuk van de spelling der gemeentenamen officieel in den eenig wetenschappelijken zin zou worden opgelost".*
Met deze vaststelling begon filoloog Hendrik Van de Wijer in 1931 zijn betoog om de Vlaamse gemeentenamen te "moderniseren".

De officiële spelling van gemeentenamen was al geruime tijd voer voor politieke discussie en Van de Wijer wenste komaf te maken met dit *"anti-Vlaamsch en achterbaksch gekuip"* (sic). Uiteindelijk duurde het nog tot 15 augustus 1937 vooraleer een wettelijk voorgeschreven schrijfwijze verplicht werd voor alle officiële diensten. En vanaf dan schrijven we Wilrijk in plaats van Wilryck. (gvn)

Bron: Onze Vlaamsche Gemeentenamen, H.J. Van de Wijer, 1931, uitg.Vlaamsche Toponymische Vereeniging-Leuven.

Van de redactie

Redactieadres: gilbert.van.nuffel@wilrica.be

Kijk ook eens op onze **website** **www.wilrica.be** waar geregeld een nieuw interessant artikel verschijnt.

De Kring voor Heemkunde Wilrica is geen ledenorganisatie en telt alleen ereleden, steunende leden en sympathisanten die in navolging van de richtlijnen van het Europese Verdrag GDPR in zake het gebruik van persoonsgegevens, de toelating hebben gegeven om hen deze WilricaNieuws toe te zenden. Uw persoonsgegevens worden niet doorgegeven aan derden.

v.u.: Hugo Cassauwers, p.a. Wilrica, Districtshuis – Bist 1, 2610 Wilrijk
redactie : Gilbert Van Nuffel, gilbert.van.nuffel@wilrica.be
vormgeving: Ken Van Nuffel